

KONKURS POLONISTYCZNY DLA UCZNIÓW KLAS IV-VIII SZKÓŁ PODSTAWOWYCH WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

ETAP WOJEWÓDZKI
3 lutego 2021 r. godz. 9.00

Uczennico/Uczniu:

1. Arkusz składa się z 18 zadań, na których rozwiązanie masz **90** minut.
2. Pisz długopisem/piórem - dozwolony czarny lub niebieski kolor tuszu.
3. Nie używaj ołówka ani korektora. Jeżeli się pomylisz, przekreśl błąd i napisz inną odpowiedź.
4. Pisz czytelnie. Jeżeli odpowiedź jest nieczytelna, sprawdzający ocenia ją na 0 pkt.
5. Zamieszczaj odpowiedzi w miejscu do tego przeznaczonym. Zapisy w brudnopisie oraz poza wyznaczonymi miejscami nie podlegają ocenie.
6. **Błędy ortograficzne występujące w Twoich odpowiedziach do zadań otwartych krótkiej odpowiedzi (1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 14, 15, 16, 17) obniżają ocenę zadania o 1 punkt.**

Życzymy powodzenia!

Maksymalna liczba punktów	50	100%
Uzyskana liczba punktów		%
Podpis Przewodniczącej Wojewódzkiej Komisji Konkursowej		

Tekst I

Orson Scott Card, *Gra Endera* (fragm.)

Ojciec patrzył na niego przez chwilę, po czym wstał i wyszedł z pokoju. Matka zatrzymała się na moment, by ścisnąć Endera za ramię. Wychodząc zamknęła za sobą drzwi.

– Ender – zaczął Graff. – Jeśli polecisz ze mną, nie wrócisz tu przez bardzo długi czas. W Szkole Bojowej nie ma wakacji. Ani odwiedzin. Pełny cykl szkolenia trwa do chwili, kiedy skończysz szesnaście lat. Pierwszą przepustkę dostajesz, pod pewnymi warunkami, kiedy masz dwanaście. Wierz mi, Enderze, w ciągu sześciu lat ludzie bardzo się zmieniają. Twoja siostra, Valentine, będzie kobietą, gdy ją znowu zobaczysz – jeśli pójdziesz ze mną. Będziecie sobie obcy. Nadal będziesz ją kochał, ale znał jej już nie będziesz. Sam widzisz, nie próbuję udawać, że to łatwe. [...]

– Valentine mnie kocha.

– Całym sercem. Całkowicie, nieodwołalnie. Jest ci oddana, a ty ją podziwiasz. Mówiłem, że to nie będzie łatwe.

– Jak tam jest?

– Ciężka praca. Nauka, jak tutaj w szkole, tyle że dużo więcej czasu poświęcamy na matematykę i komputery. Historia wojskowości. Strategia i taktyka. A przede wszystkim Sala Treningowa.

– Co to jest?

– Gry wojenne. Chłopcy zorganizowani są w armie. Dzień po dniu, w nieważkości toczą się bitwy. Nikt nie zostaje ranny, ale zwycięstwa i porażki mają znaczenie. Każdy zaczyna jako zwykły żołnierz, wykonujący rozkazy. Starsi chłopcy będą twoimi oficerami. Ich obowiązkiem jest szkolić was i dowodzić w bitwach. Więcej nie mogę ci powiedzieć. To jak zabawa w robale i astronautów, tyle że masz broń, która działa, żołnierzy, którzy walczą razem z tobą i że cała twoja przyszłość i przyszłość ludzkości zależy od tego, jak dobrze będziesz walczyć. To ciężkie życie. Nie będziesz miał normalnego dzieciństwa. Zresztą, z twoim umysłem i startując jako Trzeci, i tak byś go nie miał. [...]

– Boję się – oświadczył cicho Ender. – Ale polecę z panem.

– Powiedz to jeszcze raz – polecił Graff.

– Po to się urodziłem, prawda? Jeśli odmówię, to po co w ogóle żyję?

– To za mało – stwierdził Graff.

– Nie chcę iść – rzekł Ender. – Ale pójdę.

Graff kiwnął głową.

O. S. Card, *Gra Endera*, tłum. P. W. Cholewa, Warszawa 2009.

Zadanie 1. (0–1)

... /1

Na podstawie fragmentu oraz całej powieści wyjaśnij, co oznacza określenie „Trzeci”.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2. (0–1)

... /1

Oceń prawdziwość podanych zdań na temat Graffa. Zaznacz P przy zdaniu prawdziwym i F przy zdaniu fałszywym.

1. Opowiadając Enderowi o szkole, Graff posłużył się kłamstwem.	P	F
2. Aby wyjaśnić, czym jest Sala Treningowa, Graff posłużył się porównaniem.	P	F

Zadanie 3. (0–2)

... /2

Przeczytaj ponownie zakończenie podanego fragmentu.

**A. Wyjaśnij, dlaczego Graff prosił Endera o powtórne potwierdzenie chęci wyjazdu.
Co sprawiło, że „kiwnął głową” po słowach chłopca?**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**B. Wyjaśnij, jaka cecha Endera ujawniła się w przytoczonej rozmowie.
Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do treści Tekstu I.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 4. (0–2)

... /2

Ułóż i zapisz po dwa poprawne językowo zdania, które wykażą, że wyrazy *gra* i *pion* mogą być homonimami.

GRA

1.

2.

PION

1.

2.

Tekst II

Philip Pullman, *Zorza polarna* (fragm.)

To był koniec. Od tej pory świat poza panią Coulter przestał dla Lyry istnieć. Wpatrywała się w nią z nabożnym podziwem i jak urzeczona słuchała opowieści o budowaniu igloo, polowaniu na foki, pertraktacjach z lapońskimi czarownicami. Dwie academiczki nie znały innych, równie ciekawych opowieści, więc milczały, dopóki nie pojawili się mężczyźni.

Później, gdy goście zbierali się już do wyjścia, mistrz zabrał głos:

– Ty zostań, Lyro. Chcę z tobą chwilę porozmawiać. Idź do mojego gabinetu, dziecko, usiądź tam i poczekaj na mnie. [...]

Opadł ciężko na stojący przy kominku masywny fotel. Jego dajmon przysiadł na oparciu obok jego głowy i zwrócił na wpół przymknięte ślepie na Lyrę. Lampa syczała cicho.

– Rozmawiałaś z panią Coulter, Lyro – przemówił w końcu mistrz. – Podobało ci się to, co usłyszałaś?

– Bardzo!

– Niezwykła kobieta.

– Jest cudowna! To najwspanialsza osoba, jaką w życiu spotkałam.

Mistrz westchnął ciężko. [...]

– Powinienem być wcześniej wygospodarować czas na rozmowę z tobą, Lyro – rzekł po dłuższej chwili. – I miałem taki szczerzy zamiar, ale wygląda na to, że czasu jest jeszcze mniej, niż sądziłem. Byłaś w Kolegium Jordana bezpieczna, moja droga. Byłaś też szczęśliwa, jak mi się wydaje. Posłuszeństwo wobec nas nie przychodziło ci łatwo, ale wszyscy cię tu ogromnie lubimy, a ty nigdy nie byłaś niegrzecznym dzieckiem. Masz w sobie mnóstwo dobra i słodczy, a także ogromną determinację. Wszystkie te cechy będą ci potrzebne. Na świecie dzieją się rzeczy, przed którymi chciałbym cię ochronić, zamykając cię tutaj, w kolegium. Kłopot w tym, że to już nie wchodzi w grę.

Lyra patrzyła na niego szeroko otwartymi oczami. Odeśl ją stąd?

– Wiedziałaś, że prędzej czy później będziesz musiała pójść do szkoły – ciągnął mistrz.
– Uczyliśmy cię tego i owego, lecz nie była to nauka ani rzetelna, ani systematyczna. Nasza wiedza ma specyficzny charakter, a ty powinnaś zgłębiać zagadnienia, których starcy nie są w stanie ci objaśnić, zwłaszcza dopóki jesteś taka młoda. Z pewnością zdawałaś sobie z tego sprawę. Z drugiej strony, nie jesteś dzieckiem służącej. Nie mogliśmy odesłać cię do miasta i oddać pierwszej lepszej rodzinie zastępczej. Tacy ludzie na pewno by się o ciebie zatroszczyli, ale ty potrzebujesz opieki innego rodzaju. Zmierzam do tego, Lyro, że etap twojego życia związany z Kolegium Jordana dobiega końca.

– Nie – powiedziała Lyra. – Nie chcę wyjeżdżać z Jordana. Lubię to miejsce i chcę tu zostać na zawsze.

– Kiedy człowiek jest młody, łatwo przychodzi mu wyobrażanie sobie, że różne rzeczy są wieczne. Niestety, to nieprawda. Już niedługo, Lyro, najdalej za dwa, trzy lata, przestaniesz być dzieckiem, a staniesz się młodą kobietą. Młodą damą.

Uwierz mi, kiedy ci powiem, że wtedy Kolegium Jordana z całą pewnością przestanie ci się wydawać atrakcyjnym miejscem zamieszkania.

– Ale to mój dom!

– Istotnie, przez lata to był twój dom, ale teraz potrzebujesz czegoś innego.

P. Pullman, *Mroczne materie.*, t. I *Zorza polarna*, tłum. W. Szypuła, Warszawa 2019.

Zadanie 5. (0–2)

... /2

Na podstawie podanego fragmentu powieści i zamieszczonych w tabeli cytatów zapisz, jakie emocje odczuwała Lyra i co je spowodowało.

Cytat	Nazwa emocji	Przyczyna emocji
A. <i>Od tej pory świat poza panią Coulter przestał dla Lyry istnieć.</i>		
B. <i>Lyra patrzyła na niego szeroko otwartymi oczami. Odeślg ją stąd?</i>		

Zadanie 6. (0–1)

... /1

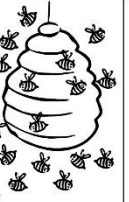
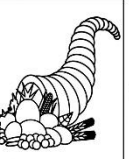
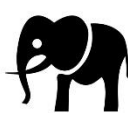
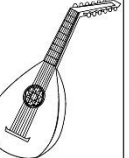
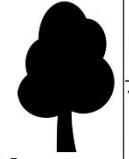
Spośród podanych poniżej przysłówków występujących w tekście wybierz ten, w którym zauważasz rozbieżność między wymową a zapisem. Podkreśl go i nazwij występujące w nim zjawisko fonetyczne.

równie łatwo później szeroko obok

Nazwa zjawiska fonetycznego:

Zadanie 7. (0–3)

Następnego ranka po tej rozmowie Lyra otrzymała od Rektora aletheiometr. Wyobraź sobie, że jeszcze przed śniadaniem zadała mu pytanie: *Jakie jest moje przeznaczenie?* Zapisz odpowiedź, którą mogła otrzymać, korzystając z tabeli zamieszczonej poniżej. Wybierz trzy symbole, zapisz ich numery i wyjaśnij ich znaczenie. W swojej wypowiedzi przywołaj konkretne zdarzenia z powieści Philipa Pullmana.

1 	2 	3 	4 	5 	6 	7 	8 	9
10 	11 	12 	13 	14 	15 	16 	17 	18
19 	20 	21 	22 	23 	24 	25 	26 	27
28 	29 	30 	31 	32 	33 	34 	35 	36

Numery wybranych symboli:,,

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Przeczytaj fragment opracowania Josepha Campbella na temat tego, w jaki sposób w wielu mitach, legendach i opowieściach przedstawiany jest początek historii bohaterów.

Ten pierwszy etap mitologicznej podróży – który nazwaliśmy „wezwaniami do wyprawy” – oznacza, że przeznaczenie upomniało się o bohatera i przesunęło jego duchowy środek ciężkości ze społeczności, której jest członkiem, w strefę nieznaną. Obszar ten, kryjący skarby, ale też pełen niebezpieczeństw, może być różnie przedstawiony: jako odległy kraj, las, podziemne, podwodne lub napowietrzne królestwo, tajemnicza wyspa, szczyt wyniosłej góry [...]. Bohater może wyruszyć na wyprawę z własnej woli, [...] ale może też zostać przeniesiony lub wysłany do obcego kraju przez dobre albo złe moce [...]. Przygoda może się zacząć od ślepego trafu, [...] ale może też się zdarzyć, że bohater przechadza się bez troski, gdy wtem jego wzrok pada na coś, co wabi go i sprowadza z uczęszczanej drogi.

J. Campbell, *Bohater o tysiącu twarzy*, tłum. A. Jankowski, Poznań 1997, s. 54.

Zadanie 8. (0–2)

... /2

W kontekście fragmentu tekstu Josepha Campbella porównaj ze sobą początki historii Endera i Lyry. Wskaż podobieństwo i różnicę między nimi.

Podobieństwo:

.....

.....

.....

Różnica:

.....

.....

.....

Zadanie 9. (0–3)

.../3

W świecie stworzonym przez Philipa Pullmana każdemu człowiekowi towarzyszy jego dajmon, który odzwierciedla cechy osobowości właściciela. Gdyby Ender żył w tym świecie, jak sądzisz, jaki byłby jego dajmon?

Napisz spójną, poprawną pod względem języka i zapisu kilkuzdaniową wypowiedź (min. pięć zdań), w której opiszesz dajmona Endera i uzasadnisz trafność swojego opisu, powołując się na fakty z utworu. Wykorzystaj twórczo znajomość obu lektur.

[illegible]

Tekst III

Paweł Koziół, *Stanisław Lem, „Solaris”*

„Solaris”, pisane od czerwca 1959 do czerwca 1960, a po raz pierwszy opublikowane w roku 1961, to jeden z istotniejszych utworów w twórczości Stanisława Lema. [...]

Historia opowiadana w książce przedstawia się następująco. Psycholog Kris Kelvin ląduje na stacji badawczej, zbudowanej na odległej planecie, po to, by poznać sposób funkcjonowania zalewającego ją niemal w całości oceanu, będącego w istocie jednym olbrzymim organizmem. Wcześniejsze teorie (Lem streszcza całą historię dyscypliny naukowej poświęconej badaniu tego fenomenu) nie chciały zresztą przyznać zjawisku tego statusu, nazywając ocean „formacją prebiologiczną”. [...]

„Solaris” zawdzięcza zapewne swoje powodzenie niezwykle udatnemu zespoleniu potraktowanej serio problematyki Kontaktu z pełną emocji, romantyczną akcją. Pozycja, jaką powieść zajmuje w historii gatunku, wynika jednak stąd głównie, że Lemowi udało się stworzyć nie tylko szczególnie oryginalną wizję partnera Kontaktu, ale też model literatury, w której dramat poznania Nieludzkiego wtopiony jest organicznie w strukturę fabuły. Innymi słowy, chodzi tu o połączenie historii miłosnej (bądź wręcz powieści psychologicznej tego rodzaju, co kilka najlepszych osiągnięć polskiej prozy dwudziestolecia międzywojennego) z powiastką filozoficzną. Synteza następuje przy tym w taki sposób, że na obydwu poziomach prezentowana jest symetryczna, pesymistyczna opowieść o niemożliwości nawiązania prawdziwego kontaktu. Relacje międzyludzkie i międzygatunkowe podlegają w istocie tej samej mechanice nieporozumienia. [...]

Jest wreszcie „Solaris” pierwszą spośród gryzących Lemowskich satyr na naukę. Jej przedmiotem staje się solarystyka, badająca fenomeny generowane przez ocean, rozważająca możliwości kontaktu z nim oraz filozofująca na temat jego „życia” czy „inteligencji”. W istocie jedynym, co ta nauka ma do zaoferowania, są jednak nazwy, a wiedza o tym, iż „czasem wybucha symetriada tam, gdzie znajdował się lej po wessanym chyżu, ale nie jest to regułą”, w żaden sposób nie pomaga bohaterom w skonfrontowaniu się z obcym żywiołem. Stanisław Bereś pisał nawet o „pamfletowym tonie rekonstrukcji stanu badań planety”. Spoza niewiary w naukę, która z czasem uległa redukcji do konstruowania tytanicznego katalogu zjawisk zachodzących na powierzchni oceanu oraz do personalnych rozgrywek, przebija jednak daleko poważniejszy problem kondycji ludzkiej. Dumna, renesansowa dewiza, wedle której człowiek jest miarą wszechrzeczy, ustępuje sceptycyzmowi odnośnie przydatności takiego narzędzia pomiarowego. Jeden z bohaterów mówi:

„Wyruszamy w kosmos, przygotowani na wszystko, to znaczy na samotność, męczeństwo i śmierć. Ze skromności nie wypowiadamy tego głośno, ale myślimy sobie czasem, że jesteśmy wspaniali. Tymczasem, tymczasem to nie chcemy zdobywać kosmosu, chcemy tylko rozszerzyć Ziemię do jego granic.”

Innymi słowy, nie ma dla ludzkiej świadomości różnicy między zrozumieniem a zawłaszczeniem.

... /1

Zadanie 10. (0– 1)

Z podanych pytań wybierz te, na które odpowiedzi zawarto we wskazanych akapitach tekstu, i wpisz do tabeli oznaczenia literowe tych pytań. Każdemu akapitowi przyporządkuj jedno pytanie.

- A. Jak można zwyciężyć ocean?
- B. Jak można opisać sytuację wyjściową fabuły?
- C. Jak można oceniać działania Krisa Kelvina?
- D. Na czym polega zespolenie wątków w powieści?
- E. Na ile skutecznym narzędziem poznawczym jest dla bohaterów nauka?

Akapit	Pytanie
2.	
3.	
4.	

... /1

Zadanie 11. (0–1)

Uzupełnij zdania dotyczące fragmentu tekstu Pawła Koziola, wybierając właściwą odpowiedź A lub B oraz C lub D.

W tekście autor cytuje opinię Stanisława Beresia, który użył określenia *ton pamfletowy* w odniesieniu do solarystyki. To określenie nawiązuje do nazwy gatunku o charakterze A / B, co potwierdzają cytaty z powieści Stanisława Lema i zawarta w nich C / D.

- A. prześmiewczym
- B. pochwalnym
- C. aprobata
- D. ironia

... /2

Zadanie 12. (0–2)

Tekst Pawła Koziola zakończony jest zdaniem: *Innymi słowy, nie ma dla ludzkiej świadomości różnicy między zrozumieniem a zawłaszczeniem*. Wykorzystując interpretację powieści Stanisława Lema, zapisz trzy rady dla naukowców, którzy chcą nawiązać prawdziwy Kontakt. Posłuż się formą trybu rozkazującego.

1

1.

2.

3.

Zadanie 13. (0–2)

... /2

Spśród podanych informacji wybierz te, które odnoszą się do poniższego wypowiedzenia złożonego. Wpisz literę T obok wybranej informacji w tabeli.

Wypowiedzenie:

Powieści Stanisława Lema, które czytają chętnie młodzi i starzy, nie tylko prezentują nowe, nieznane przestrzenie, ale także przekazują filozoficzną refleksję o tym, że właściwie nie wiemy nic, choć wiemy już tak dużo.

1.	Wypowiedzenie składa się z pięciu wypowiedzeń składowych.	
2.	Wypowiedzenie zawiera zdanie podrzędne podmiotowe.	
3.	Wypowiedzenie zawiera zdanie podrzędne dopełnieniowe.	
4.	W wypowiedzeniu znajdują się wypowiedzenia złożone współrzędnie.	

Zadanie 14. (0–2)

... /2

W tekście Pawła Koziola zastosowano cudzysłowy w różnych funkcjach. Nazwij dwie z nich i wpisz do tabeli wraz z przykładami z tekstu.

Przykład z tekstu	Funkcja cudzysłowu

Tekst IV

Matrix, reż. Lana i Lilly Wachowsky, 1999.

Morfeusz: Wierzysz w przeznaczenie, Neo?

Neo: Nie.

Morfeusz: Dlaczego nie?

Neo: Nie podoba mi się pomysł, że coś rządzi moim życiem.

... /1

Zadanie 15. (0–1)

Czym był dla Neo brak wiary w przeznaczenie - pomocą czy przeszkodą w realizacji misji? Swoją odpowiedź uzasadnij, podając jeden argument i jeden przykład z filmu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

... /2

Zadanie 16. (0–2)

Twórcy fantasy i science-fiction w swoich utworach często wykorzystują nawiązania do kultury antycznej. Wybierz z listy lektur wojewódzkiego etapu konkursu jeden tekst kultury, w którym dostrzegasz takie nawiązanie. Wskaż je i wyjaśnij jego funkcję w tekście kultury.

Tytuł utworu:

Przykład nawiązania do kultury antycznej i jego funkcja:

.....

.....

.....

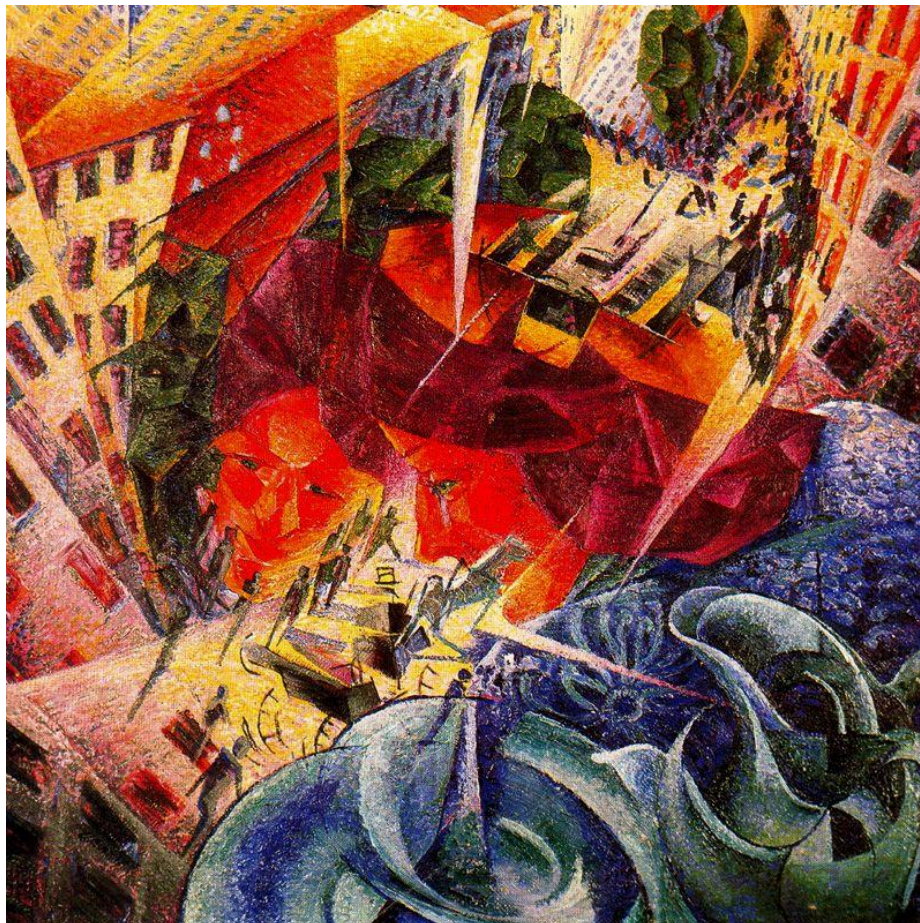
.....

.....

Zadanie 17. (0–2)

Obejrzyj przedstawiony poniżej obraz Umberto Boccioniego *Wizje symultaniczne*.

Czy, Twoim zdaniem, mógłby być ilustracją wykorzystaną na plakacie do filmu *Matrix*? Swoją odpowiedź uzasadnij jednym argumentem popartym odwołaniem do obrazu i filmu.

Umberto Boccioni, *Wizje symultaniczne*, 1911/1912, Muzeum Von der Heyda,
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Umberto_Boccioni_-_Visioni_simultanee.jpg#/media/File:Umberto_Boccioni_-_Visioni_simultanee.jpg

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 18. (0–20)

... /20

Wyobraź sobie, że w Waszej szkole założono Klub Działaczy na Rzecz Jutra. Przygotuj przemówienie, które uświetni uroczystą galę z okazji jego otwarcia. Myślą przewodnią swojego wystąpienia uczyn wypowiedź Karla Poppera:

Przyszłość jest bardzo otwarta i zależy od nas, od nas wszystkich. [...] A to, co robimy i co będziemy robić, zależy od naszego myślenia i od naszych pragnień, od naszych nadziei i obaw.

Odwołaj się do dwóch tekstów literackich i filmu wymienionych w programie merytorycznym konkursu.

Pisz czytelnie. Jeżeli Twoja praca będzie nieczytelna, sprawdzający oceni ją na 0 pkt. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 wyrazów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

[illegible]

[illegible]

Ocena wypracowania (0-20) **WYPEŁNIA SPRAWDZAJĄCY**

I. REALIZACJA TEMATU WYPOWIEDZI (0-2) 0 – 1 – 2

II. ELEMENTY RETORYCZNE (0-4) 0 – 1 – 2 – 3 – 4

III. KOMPETENCJE LITERACKIE I KULTUROWE (0-4) 0 – 1 – 2 – 3 – 4

IV. KOMPOZYCJA TEKSTU (0-2) 0 – 1 – 2

V. STYL (0-2) 0 – 1 – 2

VI. JĘZYK (0-4) 0 – 1 – 2 – 3 – 4

VII. ORTOGRAFIA (0-1) 0 – 1

VIII. INTERPUNKCJA (0-1) 0 – 1

Łącznie za wypracowanie:

Łącznie za zadania 1-17:

Za cały arkusz:

Brudnopis